

Crna Gora
SKUPŠTINA CRNE GORE
-Odbor za ekonomiju, finansije i budžet-
Broj: 33/23-8/36
EPA 109 XXVIII
Podgorica, 25. decembar 2023. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

Na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ekonomiju, finansije i budžet, sa Šeste sjednice održane 18. i 22. decembra 2023. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ

o razmatranju PREDLOGA ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2024. GODINU

I U uvodnom obrazloženju, **ministar finansija**, ukazao je da je predlog budžeta države za 2024. godinu odraz očekivanih kontinuiranih pozitivnih ekonomskih trendova uz planirani rast ekonomije od 3,8%, kao i smanjenja stope inflacije sa projektovanih 5% u 2024. godini na prosječno 3% u periodu 2025-2026. godine. Očekuje se da su glavni pokretači ekonomskog rasta lična potrošnja domaćinstva, novi investicioni ciklus stimulisan olakšanjem biznis barijera kroz regulatorne reforme i smanjenje sive ekonomije, nastavak povoljnih trendova u turizmu, sprovođenje strukturnih reformi, inteziviranje evropskih integracija uz efikasnije korišćenje EU fondova, i sprovođenje Plana rasta za Zapadni Balkan. Budžetom za 2024. godinu sprovedena je racionalizacija rashoda koji nijesu u funkciji stvaranja nove vrijednosti, pa će se kroz kapitalni budžet finansirati projekti čiji stepen pripremljenosti ubrzava investicioni ciklus, zatim, obezbijediti dodatna sredstava opštinama na sjeveru kroz izmjene procenata ustupanja poreza na dohodak fizičkih lica, i unaprijediti standard penzionera povećanjem minimalne penzije na 450 eura.

Ministar finansija, saopštio je da deficit budžeta ostaje i dalje izražen, međutim, kroz izmjenu strukture potrošnje i primjenu konsolidacije, izvorni prihodi budžeta su dovoljni da finansiraju potrebe tekuće potrošnje, odnosno ostvaruje se suficit tekuće potrošnje, dok se novo zaduživanje isključivo odnosi na izdvajanje za infrastrukturne projekte čime se ispunjava zlatno fiskalno pravilo. Istakao je da su najznačajna uvećanja na strani izdataka upravo dodatna izdvajanja za mandatnu potrošnju i investicione projekte, dok je, s druge strane, budžetom za 2024. godinu neproduktivna potrošnja umanjena za 35 mil. eura čime se stvorio fiskalni prostor za povećanje kapitalnih izdataka. Kapitalnim budžetom za 2024. godinu opredjeljuju se sredstva za realizaciju preko 300 kapitalnih projekata, i to kod Uprave za saobraćaj u iznosu od 155 mil. eura i kod Uprave za kapitalne projekte u iznosu od 85 mil. eura, pri čemu je glavni fokus na izgradnji druge dionice Autoputa Bar-Boljare, od Mateševa do Andrijevice.

Na kraju uvodnog izlaganja, ministar finansija je istakao da budžet države za 2024. godinu determiniše: suficit tekuće potrošnje; zaduživanje isključivo za otplatu dugova iz ranijih godina i finansiranje kapitalnog budžeta; rast minimalne penzije koji je fiskalno neutralan jer se ne finansira iz zaduženja; kapitalni budžet sa zrelim i spremnim projektima, riješenim pitanjima eksproprijacije i urađenim idejnim projektom; druga dionica Autoput Bar-Boljare sa opredijeljenih 90 mil. eura od čega je 20 mil. eura namijenjeno za eksproprijaciju a ostalo za izgradnju; i regionalni razvoj opština na sjeveru sa dodatno obezbijeđenih 10 mil. eura.

Odbor je konstatovao da je budžet države za 2024. godinu planiran u iznosu od 3.478,37 mil. eura, te da je u odnosu na klasifikaciju izdataka, Tekući budžet planiran u iznosu od 1.396,55 mil. eura; Rezerve budžeta u iznosu 60,88 mil. eura; Budžet državnih fondova u iznosu od 1.229,97 mil.

eura; Kapitalni budžet u iznosu od 240,01 mil. eura, i Transakcije finansiranja izdataka u iznosu od 550,95 mil. eura.

Takođe, Odbor je konstatovao da su Predlogom zakona izvorni prihodi budžeta u 2024. godini planirani u iznosu od 2.717,25 mil. eura, što čini 38,7% BDP-a, koji je projektovan na nivou od 7.027,3 mil. eura, i veći su za 294,5 mil. eura ili 12,2% u odnosu na rebalans Budžeta za 2023. godinu. Nivo izdataka planiran je u iznosu od 2.952,87 mil. eura, tako da je nivo deficita planiran u iznosu od 235,61 mil. eura ili 3,1% BDP-a.

Za otplatu duga u 2024. godini biće opredijeljeno 518,72 mil. eura ili 7,4% BDP-a, te će ukupna nedostajuća sredstva u 2024. godini iznositi 761,11 mil. eura. Država se u 2024. godini može zadužiti do iznosa 650.000.000,00 eura za potrebe obezbjeđenja nedostajućih sredstava. Izuzetno, Država se može u 2024. godini zadužiti u iznosu do 500.000.000,00 eura za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve za 2025. godinu.

II U skladu sa članom 67 stav 3 Poslovnika Skupštine, predstavnici relevantnih institucija i zainteresovanih organizacija bili su u prilici da tokom izlaganja iskažu svoje viđenje budžeta države za 2024. godinu.

Član Senata Državne revizorske institucije (DRI) saopštio je da je analizom predloga zakona uočeno da je u tehničkom dijelu budžet korektno urađen, uz planiranje primarnog deficita zbog čega skreću pažnju na fiskalna pravila koja nalažu planiranje pozitivnog primarnog rezultata tj. suficita. DRI upozorava na potencijalne izazove u javnim finansijama sa kojima se Vlada može suočiti u narednoj godini, s obzirom da se uočava jako brz rast mandatornih troškova a budžet je dužan da materijalizuje prava koja proizilaze iz sistemskih zakona, kao što su socijalna davanja i penzije. Prepoznaje se rizik, zbog prethodno navedenog, da možda projektovana struktura naplate prihoda u jednom trenutku ne bude na nivou plana, a predloženi budžet planira relativno skromno zaduženje tj. neto zaduženje od svega 127 mil. eura. Prezentovani su uporedni podaci ostvarenih izdataka u 2022. godini i planiranih budžetskih sredstava u 2024. godini kod Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja, Fonda za zdravstveno osiguranje i Zavoda za zapošljavanje, pa je DRI izrazila zabrinutost u pogledu realizacije obaveza po tim osnovama. U strukturi izvora finansiranja, DRI je uočila da je predviđen značajno veliki porast poreza na dobit pravnih lica, dok s druge strane, izuzetno sporo raste porez na dohodak fizičkih lica. DRI je ocijenila da je napravljen napredak kod programskog budžetiranja jer veliki broj programa i potprograma ima programske indikatore koji su mnogo kvalitetniji nego u prethodnom periodu, ali i da postoje programi i potprogrami bez ciljeva i indikatora, te DRI sugeriše da je potrebno obučiti potrošačke jedinice kako da definišu ciljeve i indikatore. U odnosu na normativni dio, DRI izražava rezervu u primjeni člana 4 stav 1 predloga zakona o budžetu, kao i upozorava na član 6 stav 2 kada su u pitanju namjenski prihodi potrošačkih jedinica. DRI daje punu podršku Vladi u implementaciji člana 4 stav 2 ovog zakona, s obzirom da isti propisuje mandat ministru finansija i direktoru trezora da imaju neutralan odnos kod plaćanja, kao i člana 7 stav 1 jer se daje mandat da sva sredstva koja do sada nisu evidentirana na konsolidovanom računu trezora budu evidentirana i time uspostavi puna kontrola, na što DRI ukazuje duže vrijeme.

Predstavnica Centralne banke Crne Gore (CBCG) saopštila je da CBCG ocjenjuje da je budžet za 2024. godinu realan, potrošački i socijalno orijentisan, te ukazuje na oprez u planiranju prihoda imajući u vidu makroekonomske rizike, kao i u planiranju rashoda shodno stvarnim potrebama budžetskih jedinica. Istakla je da su rizici koje CBCG prepoznaje a koji mogu ugroziti ostvarenje prihoda u 2024. godini: niži priliv doznaka iz inostranstva; slabija dinamika realizacije planiranih investicija; smanjenje priliva SDI i smanjen broj nerezidenata koji trenutno borave u CG; dok je najveći rizik fiskalne politike iznos zaduženja i uslovi i standardi koji se zahtijevaju na finansijskom tržištu. CBCG pozitivno ocjenjuje faznu implementaciju fiskalnih mjera, planiranje suficita tekuće potrošnje, nastavak sveobuhvatnog programskog budžetiranja, izradu programa za suzbijanje neformalne ekonomije, i podržava spremnost Vlade da izmijeni sistemski zakon za povećanje

penzije. Analizom prihodne strane budžeta, CBCG izražava mišljenje da je plan optimističan ali i ostvariv, i da je iznos prihoda od akciza dostižan, dok s druge strane, budžetska potrošnja ima socijalnu komponentu, međutim značajno je ograničena fiksnim mandatornim davanjima. Struktura Kapitalnog budžeta je slična kao i prethodne godine, ali CBCG daje podršku početku izgradnje druge dionice Autoputa Bar-Boljare, smatrajući ga razvojnom komponentom države. CBCG sugerira da je neophodno: izvršiti reformu javne uprave u cilju njene optimizacije u broju zaposlenih i bolje efikasnosti; prepoznati ključne razvojne oblasti države, sastaviti prioritete i finansijska sredstva usmjeriti ka njima; završiti aktivnosti na formiranju Fiskalnog savjeta; dodatno preispitati planirani iznos prihoda od naknada za priređivanje igara na sreću jer je isti utrostručen; izbalansirano razmotriti najavljeno vraćanje PDV-a na 21% za usluge pripremanja i usluživanja hrane i pića u objektima za pružanje ugostiteljskih usluga s obzirom na konkurentnost ovog sektora; biti oprezan kod izdavanja novih garancija; i vršiti izbor kapitalnih projekata prema njihovoj isplativosti i spremnosti za finansiranje.

Ostali koji su učestvovali u raspravi su predstavnici: Privredne komore Crne Gore, Asocijacije menadžera Crne Gore, Unije poslodavaca Crne Gore, Crnogorskog udruženja poslodavaca, Zajednice opština Crne Gore, Saveza sindikata Crne Gore, Unije slobodnih sindikata Crne Gore - Sindikata prosvjeta Crne Gore, Sindikata uprave i pravosuđa Crne Gore, i NVO: „Institut Alternativa“ i „Udruženje boraca ratova od 1990. godine“.

Gosti su pozitivno ocijenili projektovanje Kapitalnog budžeta na većem nivou u odnosu na prethodne četiri godine i, u okviru istog, planiranje početka izgradnje druge dionice Autoputa Bar-Boljare, od Mateševa do Andrijevice, kao i sredstva predviđena za sajber bezbjednost s obzirom na loša prethodna iskustva koja je država imala sa sajber napadima na državnu administraciju.

Tokom izlaganja, a u odnosu na položaj zaposlenih, učesnici su ukazali da oko 27.000 radnika obuhvaćenih Granskim kolektivnim ugovorom za oblast uprave i pravosuđe iskazuje nezadovoljstvo jer budžet države za 2024. godinu ne predviđa dogovoreno povećanje zarada za najmanje 10% kao posljedica makroekonomskih trendova i inflacije. Podsjetili su da su zarade na državnom nivou od 2012. godine povećane samo jednom kroz program „Evropa sad 1“, a koje je praćeno rastom potrošačke korpe prema podacima Monstat-a na iznos od 847 eura za treći kvartal tekuće godine, a prema sindikalnoj metodologiji na iznos od 1.850 eura. Upoređujući sa prosječnom zaradom u javnoj upravi koja iznosi 720 eura, istaknuto je da porodice nijesu u mogućnosti da sa svojim sadašnjim primanjima dostignu potrebne iznose za mjesečne troškove života. S obzirom na predstavljen budžet države, iskazano je nepovjerenje da će se kroz najavljeni program „Evropa sad 2“ povećati zarade u 2024. godini. S druge strane, takođe, iskazano je i nezadovoljstvo oko 15.000 prosvjetnih radnika s obzirom da je granskim kolektivnim ugovorom u ovoj oblasti definisano povećanje zarada za 10% u 2024. godini, a budžet države ne opredjeljuje sredstva na bazi akta koji ima snagu zakona. Saopšteno je da će zaposleni, ukoliko se usvoji predloženi budžet države, potražiti pravni lijek pred sudovima što potencijalno stvara trošak državi od oko 25 mil. eura, dok je efekat rasta zarada shodno kolektivnom ugovoru oko 18 mil. eura. Prema podacima predloženog budžeta, ukazano je da su sredstva Fonda za zdravstveno osiguranje uvećana za 17 mil. eura u odnosu na 2023. godinu, pa je postavljeno pitanje da li je u okviru tih sredstava obračunato i povećanje zarada, shodno granskom kolektivnom ugovoru u oblasti zdravstva, za srednji i viši medicinski kadar i nemedicinsko osoblje, a koji nijesu bili obuhvaćeni prilikom usklađivanja koeficijanta sa opštim kolektivnim ugovorom.

U odnosu na privredni sektor, učesnici su iskazali zabrinutost zbog visokih mandatornih troškova predviđenih budžetom države, kao i neizvjesnost i dileme efekata najavljenog programa „Evropa sad 2“. Konstatovali su da postoji velika disproporcija u prosječnom neto ličnom dohotku između javne uprave i realnog sektora, kao i da je nivo javne uprave značajno veliki, dok se s druge strane privreda i građani suočavaju sa neefikasnom i nekvalitetnom javnom administracijom na državnom i lokalnom nivou. U vezi sa tim, podržali su da plate u javnom sektoru treba da budu na

nivou dostojnom životu građana, ali da budžet države treba da predviđa mjere jačanja efikasnosti javne administracije kroz digitalnu transformaciju, kao i njenu optimizaciju praćenu socijalnim programom i reformom zapošljavanja profesionalaca. Istakli su da privrednici upravo neefikasnost administracije prepoznaju kao jednu od pet najvećih biznis barijera. Uvidom u budžetske prihode uočeno je povećanje poreza po osnovu PDV-a, te su istakli da je za likvidnost privrede, kao jedan od najčešćih problema privrednika, izuzetno značajan stepen povraćaja PDV-a i brzina povraćaja u skladu sa zakonskim rokovima zbog čega je veoma važno da resorno ministarstvo otvori dijalog na tu temu sa privredom. Iskazano je očekivanje da će prihod od poreza na dobit biti više ostvaren od planiranog, na osnovu dobrih poslovnih rezultata iz bilansa kompanija, pa je iznijeto mišljenje da se u tom dijelu može izvršiti preraspoređivanje sredstava za prosvjetu ali bez novih povećanja obaveza realnom sektora. Saopštili su da su ugostitelji dostavili primjedbe zbog vraćanja pdv-a sa 7% na 21% i izrazili zabrinutost da takva mjera sa inflatornim pritiskom može ugroziti konkurentnost turističke ekonomije. Predložili su da se stopa poveća u manjem iznosu ili postepeno jer neće imati isti efekat u svim opštinama.

Dalje, sugerisano je da poslanici razmotre mogućnost da u formi zaključka obavežu Vladu da izmjene Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru predvidi programom rada za 2024. godinu, već u prvom kvartalu, kako bi se riješili problemi koje važeći zakon uzrokuje; zatim da Odbor polazeći od izvještaja DRI o reviziji ugovora o djelu, organizuje tematsku sjednicu na kojoj će se razgovarati o potencijalnim načinima promjene sistema korišćenja ugovora o djelu kao mehanizma za zapošljavanje. Takođe, sugerisano je poslanicima da oprezno razmotre izmjene Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti koji je u proceduri s obzirom na način na koji se tretira raspodjela budžetske rezerve, i u vezi sa tim predloženo je poslanicima da amandmanski djeluju na način što će zabraniti isplatu sredstava iz budžetske rezerve kao pomoć fizičkim i pravnim licima jer za to postoje sistemi socijalne zaštite.

U dijelu Kapitalnog budžeta, gosti su uočili da je produktivan jer sadrži nastavak izgradnje autoputa i revitalizaciju željezničke infrastrukture, i da direktno utiče na standard i kvalitet života građana kroz investicije u predškolske i zdravstvene ustanove. Interesovalo ih je da li su predviđeni projekti za jadransko-jonsku magistralu s obzirom na „uska grla“ u saobraćaju posebno u turističkoj sezoni. Iskazali su neophodnost da kapitalni projekti budu pripremljeni na način da se vidi buduća strategija unapređenja saobraćajne infrastrukture i reindustrijalizacije Crne Gore. Između ostalog, postavljena su i pitanja: kojih je to novih 80 projekata ako je poznato da je resorno ministarstvo predložilo u oktobru samo 16; koje su to opštine koje godinama ne uspijevaju da naprave kvalitetne projekte; i koliko je od 750 mil. eura prethodnog zaduženja opredijeljeno za kapitalni razvoj. Zatim, učesnici su skrenuli pažnju poslanicima na činjenicu da je sistem planiranja kapitalnih projekata za finansiranje EU, a koji će Planom rasta biti mnogo važniji u narednom periodu, odvojen od sistema kapitalnog budžetiranja koje vrši Ministarstvo finansija. Saopšteno je da su u pitanju potpuno druge institucije, metodologije i oznake zrelosti za projekte, i u vezi sa tim ukazano na potrebu da Vlada mora unificirati i sjediniti taj sistem.

Postavljena su i pitanja koja su se odnosila na: jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede ako se i dalje izdvaja svega 2%; niži iznos opredijeljenih sredstava u odnosu na 2023. godinu za program „podsticanje investicija i unapređenja konkurentnosti“ i za aktivnost „upravljanje procesom digitalne transformacije“; efekte rasta poreske stope na dobit sa 9% na 15%; izmjene Zakona o boračkoj i invalidskoj zaštiti donijete u maju 2023. godine a nijesu stupile na snagu; potencijalno uvećanje primanja korisnika boračke i invalidske zaštite; potrebu izmjena Zakona o finansiranju lokalne samouprave kako bi se na sistemski način riješio problem realnih i održivih izvora finansiranja prema specifičnostima svih opština; potrebu donošenja novog Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, koji je najavljen još prije tri godine, a posebno sada kada su izdvojeni zaposleni u prosvjeti i pravosuđu; trend rasta izdataka po osnovu ugovora o djelu i nefunkcionalnost tog sistema angažovanja radnika; netransparentan načina raspodjele budžetske rezerve; fiskalni

uticaj zakona dostavljenih uz zakon o budžetu države; pristup sredstvima po osnovu ekonomskog državljanstva u iznosu od 90 mil. eura; i dr.

III Tokom rasprave, u dijelu strukture prihoda budžeta, određeni poslanici iskazali su dilemu u odnosu na realnost projekcije prihoda od poreza na dodatu vrijednost, koji imaju dominantno učešće, smatrajući da je njihov rast u tekućoj godini ostvaren prije svega inflacijom, pri tome, vraća se stopa PDV-a u ugostiteljstvu na 21% i upitan je priliv novca iz inostranstva. U vezi sa tim, bio je predlog da se do kraja 2024. godine zadrži niža stopa PDV-a u ugostiteljstvu, jer je i sa njom ostvaren dobar prihod, i nakon toga, analizom donese odluka o izmjeni iste.

Tokom izlaganja poslanika, bila su podijeljena mišljenja o karakteru predloženog budžeta za narednu godinu. S jedne strane, ukazivano je da isti nije razvojnog karaktera već socijalnog zbog jako visokih mandatornih izdataka, da predložene projekcije budžeta ne daju jasnu sliku ekonomske politike u naredne tri godine, da su optimistička očekivanja u realizaciji prihoda i da rast rashoda za milijardu eura u odnosu na 2019. godinu smanjuje potencijal za razvojnu dimenziju budžeta. S druge strane, ocijenjeno je da jeste razvojan s obzirom na iznos i strukturu kapitalnih projekata, ali i da je dijelom potrošački u okvirima mogućeg u datom trenutku, kao i da je održiv jer će se tekuće obaveze isplaćivati tekućim prihodima, i zaduženja nijesu planirana za finansiranje potrošnje već za otplatu prethodnih dugova i realizaciju kapitalnog budžeta.

Na sjednici je saopšteno da je Uprava za statistiku objavila podatak kojim je Crna Gora prema paritetu kupovne moći na kraju 2022. godine na nivou od 50% prosjeka EU, odnosno na nivou 2019. godine, te da isto ukazuje da životni standard nije rastao. Dalje, da struktura potrošnje, kroz rast iznosa za bruto zarade, ukazuje da ne postoji reforma javne uprave jer se istovremeno povećava zaposlenost. Dodatni problem je rast ugovora o djelu, zbog čega je iznos sredstava na toj poziciji dostigao nivo od 17 mil. eura za narednu godinu, na šta takođe ukazuje DRI kroz izvještaj o reviziji. Godinama isto izdvajanje od svega 10 mil. eura za korisnike MOP-a, dok s druge strane drastično rastu troškovi života i potrošačka korpa, ukazuje da se najmanje izdvaja za najsiromašnijiu kategoriju stanovništva. Zatraženo je poješnjenje zbog čega se sada razdvajaju uprava prihoda i carina, kao i uprava za imovinu i katastar, ako je prije tri godine ukazivano na neophodnost spajanja ovih institucija a da pri tome nijesu postojale analize tog procesa i čak ako je bilo poznato da se radi o inkompatibilnim IT sistemima. Ekonomski i strateški, nije dobro planirati isti budžet Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u naredne tri godine jer se neće postići ono što bi trebalo da bude prioritet tj. supstitucija uvoza. Takođe, neće biti moguće pripremiti privrednike za regionalno povezivanje i za otvaranje EU tržišta ako se za unapređenje konkurentnosti izdvaja isti iznos od 3,15 mil. eura. Stoga, istaknuto je da sa rastom budžeta treba planirati i rast produktivnih komponenti budžeta.

U odnosu na reformu penzionog sistema, članovi Odbora su dali punu podršku rastu penzija, ali su imali podijeljena mišljenja u dijelu pravednosti i efekata tih mjera. S jedne strane, istaknuto je da rast minimalnih penzija ukazuje da je budžet odgovoran prema građanima, da ima socijalnu dimenziju i da se tom mjerom prvo fokus stavio na najugroženiju kategoriju stanovništva u odnosu na rast troškova života, kao i da se radi o sredstvima koja po svojoj namjeni direktno idu na potrošnju te će se 25% kroz indirektno poreze vratiti u budžet države. S druge strane, konstatovano je da se planira ostvarenje deficita Fonda PIO od 140 mil. eura. Ocijenjeno je da je veliki izazov, prvenstveno, realizovati planirani iznos doprinosa od 560 mil. eura, ako se uočava trend zatvaranja firmi ljudi iz inostranstva, kao i pokriti deficit iz izvornih prihoda. Predloženi rast samo minimalnih penzija nije sistemsko i pravedno rješenje jer 13.000 korisnika srazmjerne penzije, a koji su najugroženiji, nijesu obučeni. Predloženo je da se obezbijede sredstva za povećanje svih penzija, pa čak uz model nižeg povećanja ali pravednijeg.

Na osnovu podataka iz predloženog budžeta, konstatovano je da se budžetom za 2024, 2025. i 2026. godinu predviđa rast zarada od oko 5%, rast doprinosa za Fond PIO i stopa nezaposlenosti od 12,6 do 11,6%. Pojedini poslanici su podsjetili da je kroz najavu programa „Evropa sad 2“ saopšteno da će biti planiran rast minimalne zarade na nivou od 700 eura, prosječne zarade na nivou od 1.000 eura, prosječne penzije na nivou od 600 eura, nulta stopa nezaposlenosti i sedmočasovno radno vrijeme. U vezi sa navedenim, iskazali su dilemu u pogledu realizacije mjera iz najavljenog programa, i u skladu sa tim zatražili da se dostavi analiza ocjenjujući da trogodišnje projekcije budžeta države koje su dostavljene ne korespondiraju sa najavljenim ciljevima. Takođe, iskazali su očekivanje da će se fiskalnom strategijom navedeni ciljevi predvidjeti, iako dostavljeni Program ekonomskih reformi za period 2024-2026. godina (PER) nije izmijenjen u skladu sa najavljenim programom.

U dijelu Kapitalnog budžeta, pojedini poslanici su pozitivno ocijenili što je opredijeljeno 40 mil. eura više nego u 2023. godini, kao i što se planira da izvršenje istog bude 100 mil. eura više i da oko 90 projekata bude završeno. Zatim, da je urađen u mjeri mogućeg s obzirom na milijardu i po dugova koji čekaju na otplatu u naredne tri godine, i pozvali opštine da kod realizacije istog preuzmu odgovornost u okviru svojih nadležnosti. Međutim, bilo je i drugačijih mišljenja, i to da se u strukturi budžeta nalaze projekti za koje se već sada može uočiti da nijesu izvodljivi; da je i dalje veliki broj projekata i uprave nemaju kapaciteta da to prate i realizuju; kao i da postoji nesrazmjerna raspodjela sredstava kroz kapitalni budžet među opštinama. U vezi sa tim, ukazano je da su izuzetno mali iznosi opredijeljeni kroz kapitalni budžet za opštine sjevera, npr. Berane, Petnjica i Andrijevica, u odnosu na opštine južnog regiona a koje imaju značajno veće sopstvene budžete, npr. Opština Bar. Stoga, postavljeno je pitanje da li opštine imaju kapacitete da adekvatno pripreme kapitalne projekte, pa pokušati naći model kako da im se pomogne npr. otvaranjem centralizovane kancelarije za te svrhe, ili je možda potrebno dopuniti kriterijume ili preispitati rad Komisije. Ukazano je da posebnu pažnju, u narednom periodu, treba posvetiti Ministarstvu prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine kako bi se riješile barijere sa prostorno planskom dokumentacijom zbog čega neki projekti godinama ne mogu biti realizovani, posebno u mjestima gdje su ti akti istekli a novi nijesu donijeti.

Tokom rasprave, poslanici su, između ostalog, ukazali: da je u procesu reforme zarada nastao propust jer nijesu uključeni farmaceuti, kao kategorija zdravstvenih radnika, te da treba budžetom obuhvatiti i oko 155 farmaceuta i uskladiti njihove koeficijente; da je za finansiranje opština na sjeveru, izmjenom procenta ustupanja poreza na dohodak fizičkih lica, obezbijedeno dodatnih 10 mil. eura u budžetu; da je kapitalnim budžetom, potrebno dati prednost realizaciji investicija koje se odnose na skijališta na sjeveru; da zabrinjava što je za poljoprivredu kroz kapitalne projekte opredijeljeno svega 20.000 eura; da je Crna Gora iskoristila svega 25% EU fondova za investicije dok neke zemlje regiona bilježe punu iskorišćenost tih sredstava; da postoje projekti koji ne mogu da se započnu a svake godine se izdvoje sredstva iako nema realizacije, npr. projekat vodosnabdijevanja u Prijestonici Cetinje; i dr.

Iako je broj kapitalnih projekata manji u odnosu na 2023. godinu, tokom sjednice, određeni poslanici su sugerisali da se oprezno pristupa kapitalnom budžetu kroz potencijalna amandmanska djelovanja. Predloženo je i da Odbor usvoji zaključak kojim bi, tokom godine, pozvao Vladu, odnosno, Ministarstvo finansija na kvartalno izvještavanje i saslušavanje o realizaciji kapitalnog budžeta. Pojedini članovi Odbora saopštili su da će ponovo predložiti zaključke koje je Skupština usvojila uz budžet države za 2023. godinu i ranije, jer nadležne institucije nijesu sprovodile aktivnosti na realizaciji istih u tekućoj godini.

Na Predlog zakona najavljeno je podnošenje amandmana i predloga zaključaka.

IV Odbor se, u skladu sa članom 137 Poslovnika Skupštine, upoznao sa mišljenjima četiri radna tijela o visini opredjeljenih budžetskih sredstava za narednu godinu u dijelu oblasti za koje su nadležni, i to: Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport; Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje; Odbor za rodnu ravnopravnost i Odbor za ljudska prava i slobode.

Navedena skupštinska radna tijela, u dostavljenim mišljenjima, ukazuju, između ostalog, da su sredstva predložena budžetom za 2024. godinu dovoljna za realizaciju programa kod skoro svih potrošačkih jedinica iz domena njihovih nadležnosti.

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje ukazuje da nijesu dovoljno opredijeljena sredstva budžetom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u dijelu podrške mjerama ruralnog razvoja, dok Odbor za rodnu ravnopravnost smatra da je potrebno nastaviti sa aktivnostima za orodnjavanje programskog budžeta i izraditi smjernice za orodnjavanje Kapitalnog budžeta.

V Odbor je, nakon rasprave i izjašnjavanja, sa šest glasova „za“ i jednim glasom „uzdržan“, odlučio da predloži Skupštini **da usvoji** Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2024. godinu.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Dejan Đurović.

PREDSJEDNIK ODBORA
Mirsad Nurković

